

SISTEMUL DE ATITUDINI ȘI VALORI PROMOVAT DE GEOGRAFIA ȘCOLARĂ

Motto

„Dacă dorim să continuăm a trăi pe aceasta planeta este nevoie de o schimbare de atitudine. Albert Einstein.,,

Atitudinea este un concept important al instruirii, o dimensiune psihologică și sociologică de bază a ființei umane care învață, cu multiple accepțiuni în științele educației.

Definiții ale atitudinii.

Atitudinea se poate defini ca „poziție a unei persoane sau a unui grup de acceptare sau de respingere cu o intensitate mai mare sau mai mică a obiectelor, fenomenelor, persoanelor, grupurilor sau instituțiilor”(Chelcea, S., Iluț, P., Allport, W.)

W. Allport (1935, p. 798) definește atitudinea ca „o stare de pregătire mentală, organizată prin experiență, care exercită o influență dinamizatoare asupra răspunsurilor indivizilor la toate obiectele și situațiilor cu care intră în relație”.

L.J. Keli (1985, p. 346) definește atitudinea ca „sentimente pozitive sau negative păstrate de o persoană, referitoare la obiecte, persoane, idei, care pot fi văzute de asemenea ca predispoziție la acțiune”

Aprecieri recente au făcut;

(Neacșu, I., Manolescu, M., Negreț, 2012; Ardelean, A., Mândruț, O., 2012), care au pus într-o lumină nouă rolul sistemului atitudinal-valoric în creșterea performanțelor școlare.

Se consideră că aceste atitudini nu apar instantaneu, ci se dezvoltă în timp, incluzând în ele valori și un sistem de credințe personale împărtășite în cadrul unui grup sau comunitate.

Sistemul atitudinal este de obicei completat cu un **sistem de valori**.

Valorile pot fi definite ca **principii** abstracte care **orientează viața persoanelor** (Ex. cinstea, corectitudinea, toleranța, ordinea).

Sistemul atitudinal-valoric se organizează în structuri **ierarhizate** cu elemente interconectate pe mai multe nivele.

Atitudinile pot avea următoarele **funcții**:

-**instrumentală** (orientează individul spre recompensă și evită sancțiunea);

-**de protecție** a imaginii de sine;

-**de exprimare** a valorilor personale;

-de sistematizare a stimulilor sociali exteriori.

Componenta atitudinală în sistemul de competențe-cheie europene

Componentele-cheie europene apar sub forma unor combinații multidimensionale care conțin variate cunoștințe ,deprinderi sau obișnuințe de lucru și atitudini ,grupate în structuri dinamice, adaptabile unor situații particulare,elaborate din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții.

Sistemul de atitudini promovat de domeniile de competențe-cheie

cuprinde mai multe componente atitudinale: (dupăO.Mândruț,L.Catană,M.Mândruț,2012)

Redăm câteva exemple:

În domeniul **comunicare în limba maternă**,se consideră că trebuie promovate:

- atitudinea pozitivă pentru dialog constructiv;
- interesul de a comunica(interacționa)cu alții;
- conștientizarea impactului limbajului asupra celorlalți:

Comunicarea în limbile străine presupune:

- aprecierea diversității culturale;
- cultivarea interesului și curiozității pentru limbile străine;

Domeniul de **competențe matematice , științe și tehnologii** promovează:

- respectul pentru adevăr
- perseverența de a găsi argumente
- evaluarea validității argumentelor
- apreciere critica și curiozitate.

Competența digitală(TSI-Tehnologia societății informației) presupune:

- dezvoltarea unei atitudini critice și reflexive de analiză a informației disponibile;
- utilizarea responsabilă a mijloacelor interactive;

Competența socială și competențele civice dezvoltă următoarele caracteristici atitudinale:

- colaborarea, încrederea în sine,integritatea
- interes și implicare socio-economice;
- valorizarea diversității și a respectului pentru alții;

- aprecierea și înțelegerea diferențelor între sistemele de valori ale diferitelor grupuri;
- manifestarea unui sentiment de apartenență la propria comunitate, la țară, Uniunea Europeană și la lumea contemporană;
- manifestarea voinței de a participa la luarea de decizii democratice;
- manifestarea unui simț al responsabilităților;

Domeniul **a învăța să înveți** presupune focalizarea pe următoarele aspecte:

- creșterea motivației și încrederii pentru a continua și a reuși în învățarea pe parcursul întregii vieți;
- atitudinea centrată pe rezolvarea de probleme;
- manifestarea dorinței de a exploata experiențele de învățare și experiențele de viață
- exploatarea oportunităților pentru învățare.

Prin **domeniul inițiativă și antreprenoriat** pot fi promovate :

- disponibilitatea de a avea inițiativă;
- disponibilitatea de a fi independent și inovator în viața personală ,în societate;
- motivația și hotărârea de a realiza obiectivele propuse.

Prin **sensibilizare și exprimare culturală** se poate urmări:

- înțelegerea profundă a propriei culturi și sentimentul identității ca bază a respectului și a atitudinii deschise față de diversitatea exprimării culturale;
- creativitate și voință de a dezvolta propriul sistem estetic.

Această sinteză a structurilor atitudinale reflectă așteptările generale pentru elevii care parcurg școlaritatea obligatorie. Ea reprezintă un referențial suficient de larg pentru a înțelege atributele europene ale unui sistem axiologic care promovează valorile menționate în cadrul acestora.

Se poate observa că **geografia** din învățământul preuniversitar își poate asuma aproape toate dimensiunile axiologice menționate mai sus.

Câmpurile de manifestare ale atitudinilor (cognitiv, afectiv și comportamental) au o structură complexă, cu anumite elemente care ar putea fi întărite prin experiență.

De exemplu: **înțelegerea profundă a propriei culturi și sentimentul identității ca bază a respectului și a atitudinii deschise față de diversitatea exprimării culturale.**

Geografia școlară în sistemul de atitudini și valori

Constatările realizate pe baza analizei sistemului de atitudini și valori prezente în programele școlare se pot reda sintezei astfel:

- a) sistemul de atitudini este continuu și stabil pentru o anumită disciplină ,pe parcursul învățământului gimnazial și liceal.
- b) cu câteva excepții ,pentru fiecare disciplină există o atitudine referitoare la dezvoltarea interesului pentru **studiu disciplinei** și pentru **dezvoltarea unor atitudini pozitive pentru comunicare**.
- c) Atitudinile au în componență valori,procese și metode prin care pot fi dezvoltate.

Pornind de la constatările anterioare,propunem o taxonomie a sistemului de atitudini și valori **promovabil de geografia școlară** ,care poate cuprinde,într-o primă aproximare , următoarele componente:

a)Receptarea mesajului atitudinal, prin:

- **manifestarea interesului** pentru ascultarea unui mesaj general sau specific;
- **înțelegerea mesajului** receptat și alegerea unui răspuns adecvat;
- **încurajarea dialogului** pe o temă sugerată;

b) Răspunsul la mesajul receptat,prin:

- **acceptarea** formulării unui răspuns;
- **respectul** pentru valorile altora;
- **formarea atitudinii pozitive** pentru un răspuns argumentat;
- **oferirea unor justificări** în sprijinul opiniei formulate;
- **discutarea opiniei** receptate.

c)Valorizarea axiologică a mesajului atitudinal,prin:

- **conștientizarea** importanței unui limbaj coerent;
- **valorizarea** diferitelor opinii exprimate;
- **respectul** față de adevăr;
- **înțelegerea** diversității umane;
- **angajare individuală** pentru o anumită opțiune;
- **utilizarea** constructivă a argumentelor;

d) Organizarea comportamentului personal,presupunând:

- **compararea** tipurilor de demersuri atitudinale posibile;
- **compararea** unor alternative ,colaborarea, discutarea unor idei sau propuneri;
- **creșterea** motivației intrinseci în învățare;

e) Caracterizarea dimensiunii atitudinale, prin:

- încrederea în sine și susținerea unui demers;
- orientarea unor activități personale sau de grup,
- evitarea discuțiilor contradictorii;
- explicarea oportunităților subiectului dezbătut pentru învățare și în viață;
- asumarea unor inițiative personale (sau colective) de acțiune.

În raport cu cele de mai sus, se poate observa că:

- a) Este util să se elaboreze și să se aplice un cadru coerent de formare a atitudinilor și valorilor, adoptat curriculumului școlar de geografie, bazat pe elementele referențiale prezentate mai sus (atitudinile din competențele-cheie și din curriculum școlar), pe cât se poate, într-o formă generativă.
- b) Sistemul de evaluare a atitudinilor va trebui să aibă o semnificativă componentă observațională, prin comparație cu sistemul de testare scrisă și orală a competențelor.

prof. Ștefan Haralambie